

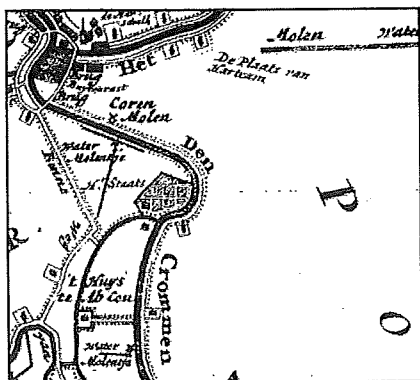
Kroondomein in Abcou..???

Ja, maar niet van het Huis van Oranje
doch van het Habsburgse Huis !

door Dick Slebos

Philips II had bij zijn troonsbestijging in 1555 van zijn vader, de Habsburgse vorst Karel V, een praktisch bankroet Rijk geërfd. Hij zette het beleid van zijn vader, dat voorzag in de verkoop van grondeigendommen, in versterkte mate voort. In dit beleid paste de verkoop van de boerderij met bijbehorende landerijen, genaamd Hoffsaet (saete is land dat men bezit, ergo: bezit van het Hof). De koper in 1557 was Dirck Jacobsz Schaeap, Heer van Batenstein en schepen van Amsterdam. Dirck was een broer van Gerrit Schaeap, die middels zijn schoonvader, Symon Baucken, in bezit was gekomen van een andere hofstede, later bekend als Schaeps Gift. (Kroniek no 3, blz. 34).

Eenmaal in het bezit van Hoffsaet had Dirck een fraai uitzicht op het 'Huis te Abcou'.

Afb. 1. Uitsnede van de kaart van Gerrit Drogenham (~ 1700).

Op de kaart van Gerrit Drogenham ~ 1700, afb. 1., is Hoffsaet te vinden als een kleine aanduiding van bebouwing tussen de 'mm' van Crommen Angstel.

Na de benoeming van Dirck tot Maarschalk van Abcoude in 1572 heeft hij kans gezien om aangesteld te worden tot 'kastelein' van het Slot (slotvoogd).

In het boek 'Abcoude 900' staat het verslag van de schermutselingen rond het slot in 1578 zoals dit werd opgetekend in het dagboek van broeder Wouter Jacobsz, prior van Stein: *Op 9 Maart 1578, toen het nog Spaansgezinde Amsterdam steeds meer door opstandelingen ingesloten raakte, trof Dirck Schaeap, bij zijn terugkeer van een reis, Utrechtse soldaten op het Slot aan. Schaeap was, als Schepen van het Spaansgezinde Amsterdam, Spaansgezind; de Utrechtse soldaten stonden aan de kant van Oranje.*

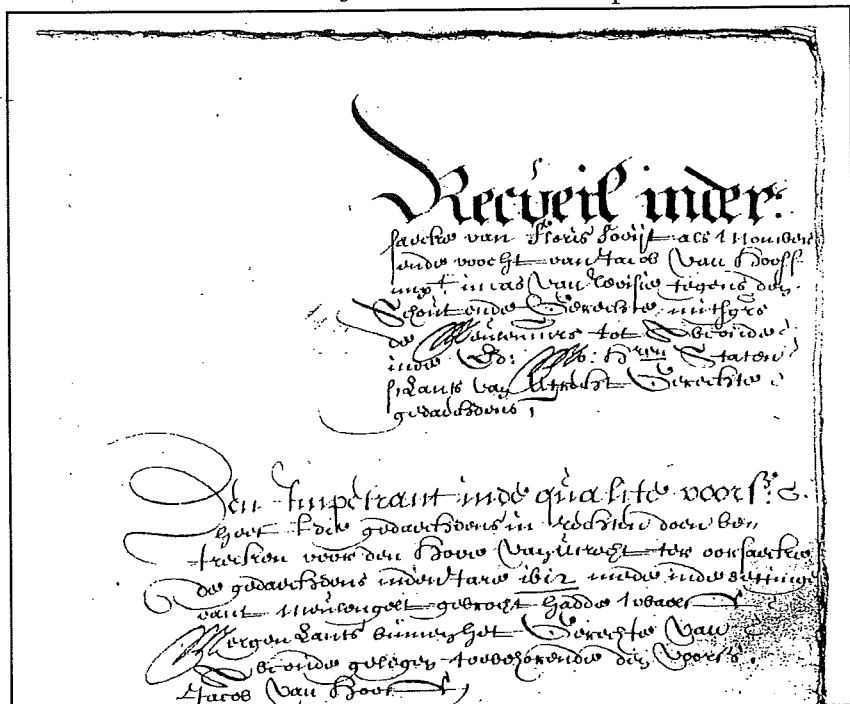
Schaeap nam het kasteel weer in bezit, wat de stad Utrecht niet zinde. Men nam in deze stad Schaeap's echtgenote gevangen en stelde de slotvoogd voor de keus: of naar buiten komen en het Slot opgeven, of Mevrouw Schaeap zou worden opgehangen. Schaeap gaf zich over en het kasteel kreeg een Utrechtse bezetting.

Dirck is overleden zonder in zijn na-

latenschap gerechtigde nakomelingen, maar hij liet wel twee bastaards na, die zich echter elk met 500 Carolus guldens tevreden moesten stellen. Hoffsaet vererfde aan zijn zuster Machteld Jacobsdr Schaeap, die op dat moment weduwe was van Anthony van Houff.

Vrijdom van belastingen.

Van de Koning werden toendertijd geen belastingen geheven. Na de eigendoms overdracht van 1557 werden 's Konings rechtsopvolgers gedurende lange jaren 'vergeten', totdat in 1612 een poldermeester de toemalige eigenaar, Jacob van Hooff, 'voor de Moolen en Zeedijksgelden quotiseerde' (Quotisatie = berekening van zijn aandeel). Jacob, die anders dan zijn grootvader Van Houff nu Van Hooff werd genoemd, was een kleinzoon van Machteld Jacobsdr Schaeap. Jacob was echter

Afb. 2. Recueil, eerste pagina.

nog niet tot de jaren van handelingsbekwaamheid gekomen, zodat zijn voogd, Floris Fooyt, namens hem optrad. Het bezwaarschrift van Jacob van Hooff leidde tot een proces tegen de schout van Abcoude, waartomtrent Gedeputeerde Staten van Utrecht in 1618 in rechte bepaalden dat, omdat er 54 jaar niets was geïnd, deze verplichting tot betaling was verjaard. (zie afb. 2; het origineel Recueil telt 18 blz.)

Lange jaren hebben de landerijen van deze boerderij zodoende vrijdom van belastingen genoten.

Daaraan kwam eerst een einde toen het Hoogheemraadschap Zeeburg en Diemerzeedijk in het midden van de 19e eeuw besliste dat deze vrijdom niet was geschonken door een bevoegde macht, doch uitsluitend wegens verjaring was ontstaan, hetgeen niet voldeed aan de desbetreffende bepalingen van het in die jaren vigerende reglement van het Hoogheemraadschap. Zowel Gedeputeerde Staten van Utrecht als die van Noord-Holland bevestigden deze zienswijze, zodat deze belastingen na 300 jaar alsnog werden geheven.

Hoffsaet in andere handen.

Uit een uit 1660 daterend archiefstuk van het Statengerecht Abcoude blijkt hoe het in de 17e eeuw verder is gegaan met Hoffsaet. In dat jaar gaat Jacob Fransz. Hinlopen, oud-schepen van Amsterdam, tot verkoop over:

.....voortijds gekomen van *Koning Philippus de Tweede ende gecogt by Dirck Schaep in den jaere 1557, welke landen aen syn comparants moeder Sa. (zaliger) waeren vermaect by testamente van wylen Jacob van Hooff, in syn leven Heer van Amelissewert.*

'Moeder zaliger' was Cornelia Oetgens, gehuwd geweest met Frans Jacobse Hinlopen. Zij was een kleindochter van Machteld Schaep, waarvan Jacob van Hooff ook een kleinkind was. Haar zoon, Jacob Fransz Hinlopen, was behalve oud-schepen van Amsterdam, ook '*kastelyn ende hoofdofficier*' van Purmerend alsmede Baljuw van de Beemster. Hij verkocht Hoffsaet op 19 januari 1660 aan Simon van Hoorn (1618-1667), regerend burgemeester van Amsterdam, wiens enige dochter, Wijntje van Hoorn (1649-1674), in 1667 trouwde met Mr Jacob Popta (1646-1685). In datzelfde jaar 1667 overleed Simon van Hoorn, waardoor Hoffsaet in het bezit kwam van het echtpaar Popta-van Hoorn.

Mr Jacob Popta werd in 1681 (het eerste jaar waarvan een kohier beschikbaar is) aangeslagen voor het Huisgeld, (= de eigenaarslasten). Wellicht heeft Simon van Hoorn, die ook bewindhebber van de V.O.C. was, de boerderij Hoffsaet gekocht met het oog op het ossenweiden, en heeft Mr Jacob Popta deze activiteit voortgezet.

Hoffsaet gaat Popta heten.

In het rampjaar 1672 werden de polders aan weerszijden van de Angstel geïndeerd. Uit hetgeen de archieven ons laten zien dringt zich de veronderstelling op dat Jacob Popta de overblijfselen van de boerderij Hoffsaet (die - zo dicht bij het verstrekte Huis te Abcoude gelegen - aan de inundatie en mogelijk nog andere oorlogshandelingen van 1672/1673 ten offer was gevallen), heeft herbouwd.

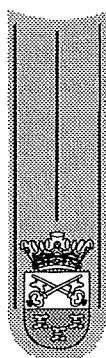
Popta heeft niet, zoals bij Ipenburg is gebeurd, op de plaats van Hoffsaet een buitenplaats gesticht, maar hij heeft de wederopbouw van de boerderij gefinancierd en er de familienaam aan verbonden. Die familienaam is afkomstig uit Friesland, waar het geslacht Popta in de 16e eeuw tot de Friese koopmansstand behoorde. Een zoon, Gijsbert Tjebbeszn Popta, had zich in 1618 vanuit Harlingen in Amsterdam gevestigd als korenkoper en assuradeur. Diens zoon, Michiel Gijsbertsz. Popta, verwierf zich een gerespecteerde positie in Amsterdam en liet zich door de vermaarde bouwmeester Philip Vingboons aan de Amstelveenseweg te Amsterdam de buitenplaats 'Groenhoven' bouwen.

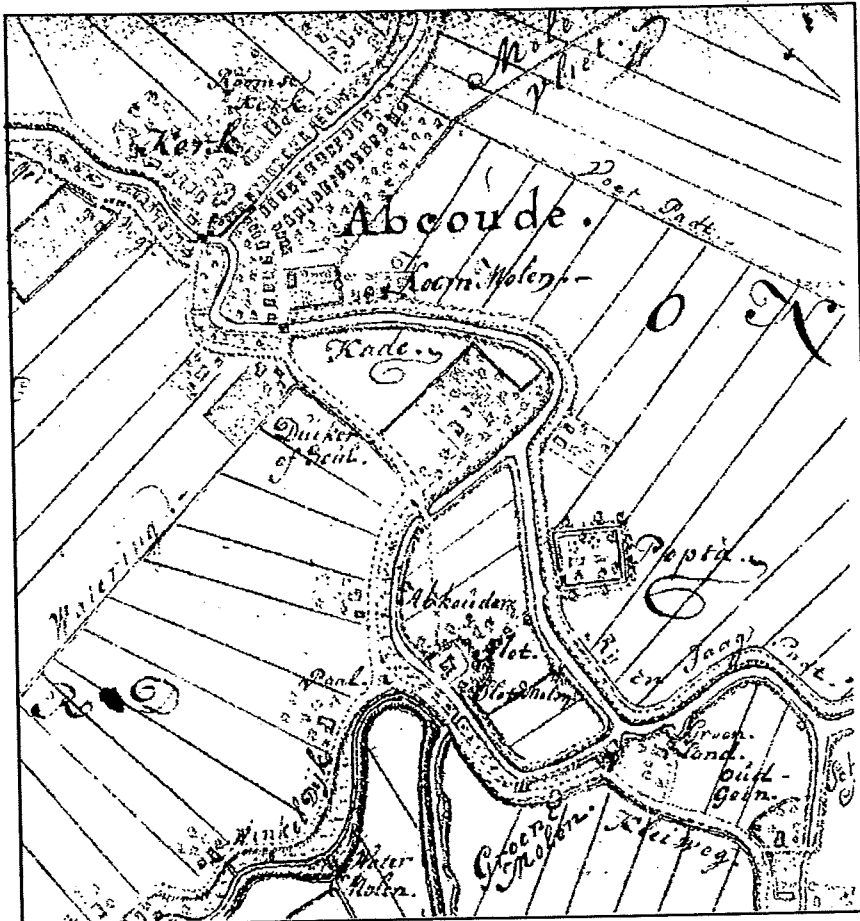
Deze Michiel Gijsbertsz. was de vader van Mr Jacob Popta, die Schepen werd van Amsterdam. Bovendien kon dit geslacht zich ook eigenaar noemen van een flinke boerderij aan de Amstel gelegen, iets ten Noorden van 't Kalfje, hetgeen verklaart waarom Jacob Popta o.m. Heemraad en later Dijkgraaf vande Nieuwer Amstel was: hij was 'ingeland'.

Het ligt voor de hand te veronderstellen dat Mr Jacob Popta als eigenaar van de - zijn naam dragende - boerderij, die lag in het gedeelte van de Oostzijder polder dat 'de vetpot' genoemd werd, zich ook met het ossenweiden heeft bezig gehouden. Herhaaldelijk vinden wij zijn naam bij de crediteuren in de registers van de Amsterdamse wisselbank en wel in het najaar (slachttijd).

Jacob Popta (1646 - 1685) had twee dochters, Henrietta, die trouwde met Gerard Bors van Waveren, (een broer van Petronella Bors van Waveren, die eigenaresse was van Vrede Rijk), en Catharina Popta, die trouwde met een andere broer, Cornelis Bors van Waveren, o.a. een der '*goede mannen*' uit de Amsterdamse registers van ossenweiders. (Kroniek no 9, blz. 98).

Angstelkroniek
HISTORISCH VERBAND
VUURZELKRONIEK

Afb. 3. Gedeelte van de Waterliniekaart van Ketelaar. (~ 1767).

Catharina Popta overleed kinderloos, zodat de boerderij Popta na het overlijden van Mr Jacob Popta in 1685 in handen kwam van haar zuster Henrietta. Via haar ging de boerderij over op haar zoon Gerard, die reeds op de leeftijd van 1 jaar halfwees werd. Diens vader stond in 1691 nog op de springplank naar bestuurlijke functies: hij was namelijk Secretaris van de stad Amsterdam sinds 1688, maar overleed in 1691.

Gezien Popta in royale setting prijkt op de zg. 'Waterlinie kaart' van Ketelaar uit 1768 (zie afb. 3), mogen wij veronderstellen dat de in 1691 geboren Gerard Bors van Waveren, die behalve zijn vader in 1691 ook zijn moeder snel verloor (1696) en verder opgroeide bij de 2e echtgenoot van zijn moeder, Mr van Strijen, de entourage van de boerderij verder heeft verfraaid. Dit echter zonder er een nederzetting van te maken die de omschrijving 'buitenplaats' verdiende.

Gerard heeft vanaf 1722 een indrukwekkend aantal functies vervuld. Hij was o.a. schepen van Amsterdam, Gedeputeerde ter Staten Generaal 1727 - 1729; bewindhebber van de V.O.C. sinds 1738, heemraad (1730) en dijkgraaf (1737 - 1749) van de Nieuwer Amstel.

Na zijn dood in 1769 werd de boerderij Popta geveild en gekocht door de eigenaar van Postwijk, Jan Carel van den Upwich. Doch de ambachtsheer, Constantinus Cornelis de Wilhelm, naastte Popta vrijwel onmiddellijk ten behoeve van Johannes Bredeman, die met zijn zoon een compagnieschap in een negotie van zijde en wollen stoffen had.

Naasting was het recht van de ambachtsheer om, wanneer hij de koper van een onroerend goed niet in zijn gebied wenste, dit goed voor de overeengekomen prijs aan een hem meer welgevallige partij toe te wijzen.

Het valt te betreuren dat de overwe-

gingen van de heer De Wilhelm niet aan de archieven zijn toevertrouwd, maar kennelijk had de toenmalige eigenaar van Postwijk het bij de ambachtsheer zozeer (om ons onbekende redenen) verbruid, dat hij werd ingeruild voor een koopman uit Amsterdam!

In 1803 werd Popta door de weduwe Bredeman verkocht aan Gerard de Graaf, waarna de boerderij in 1843 in handen geraakte van de familie De Groot, wiens nakomelingen de boerderij tot 1989 in bezit hadden. Uit de notariële acte van 1843 citeren wij de beschrijving: 'De kapitale boerenhofstede genaamd Popta met derzelver hechte, sterke en weldoortimmerde huizinge, stalling voor hoornvee, paarden en rijtuigen, hooiberg, schuur en verdere getimmerten, erf, grond, werf en boomgaard, mitsgaders uitmuntend en weltoegemaakte wei- en hooilanden'.

Aan het eind van de 20ste eeuw heeft het complex een woonbestemming en is op het terrein ook het manegecomplex van De Slotruiters gesitueerd.

Voor dit artikel in het bijzonder geldt dat het zonder de bijstand en interventie van de heer W.W. Timmer niet in deze vorm had kunnen verschijnen. Zo ben ik ook dank verschuldigd aan mevrouw A.M. Manovic-de Groot, die mij door bemiddeling van de heer Timmer inzage gaf in het huisarchief van de familie De Groot.

Dick Slebos